

Handläggare:
Michael Boström
08 508 18 156

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2017-08-24

Slutrapport från utredning av servicehus

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av slutrapport från utredning av servicehus.

Per-Ove Mattsson
tillförordnad stadsdelsdirektör

Sammanfattning

I november 2016 godkände kommunfullmäktige en delrapport från stadens Äldreboendeutredning. Utifrån de uppdrag som äldrenämnden då fick när det gäller boendeformen servicehus har äldrenämnden nu presenterat en slutrapport som förtydligar målgruppen för servicehusboende liksom kriterier vid behovsbedömning. Vidare föreslås vad servicehusen ska erbjuda i form av gemensam service. Inom ramen för utredningen har även ersättning för hemtjänstinsatser och grundersättning utretts, liksom införande av valfrihet och en central köhantering.

Förvaltningen ställer sig positiv till äldrenämndens förslag.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen beställare – äldreomsorg, funktionsnedsättning, individ och familj inklusive socialpsykiatri i samråd med avdelningen för egen regi.

Stadsdelsnämndens pensionärsråd och råd för funktionshinderfrågor behandlar detta tjänsteutlåtande vid sina respektive sammanträden den 14 augusti.

Bakgrund

Äldrenämnden fick i kommunfullmäktiges beslut om budget 2014 för Stockholms stad i uppdrag att utreda servicehusen ur flera aspekter, däribland att se över behovsgrunderna för att ansöka om boende. Utredningen innefattade även en översyn av prissättning och köp av platser mellan stadsdelsnämnderna och hur en central köhantering skulle kunna införas. Rapporten redovisades i äldrenämnden hösten 2014 som en nulägesbeskrivning.

Året därpå, genom kommunfullmäktiges beslut om 2015 års budget, tillsattes Äldreboendeutredningen med uppdrag att tydliggöra hur behovet av olika bostäder för äldre ska tillgodoses. I samband med att en delrapport från utredningen behandlades i kommunfullmäktige i november 2016 fick äldrenämnden i uppdrag att genomföra de utredningsuppdrag som rapporten föreslog. I detta ingick bland annat att tydliggöra målgruppen för servicehus. Äldrenämnden har nu presenterat en slutrapport.

Kommunstyrelsen har remitterat rapporten till alla stadsdelsnämnder för yttrande senast den 1 september.

Remissen i sammanfattning

I utredningen lämnas förslag på förtydligande av vilken målgrupp som ska beviljas servicehusboende liksom vilka kriterier som ska gälla vid behovsbedömning. Vidare föreslås vad servicehusen ska erbjuda i form av gemensam service. Utredningen har utgått från den servicehusutredning som genomfördes 2014 och som bland annat visade på de boendes förväntningar och önskemål om social samvaro och aktiviteter.

Inom ramen för utredningen har även grundkostnadsersättningen och ersättningen för hemtjänstinsatser utretts, liksom införande av valfrihet och en central köhantering för servicehusen.

Målgrupp för servicehusboende och kriterier vid behovsbedömning

I servicehusutredningen 2014 konstaterades att många av de boende på servicehusen hade vitt skilda behov, något som inte förändrats i dagsläget. På servicehusen bor personer utan behov av hemtjänst liksom de med omfattande behov av omsorgsinsatser. Här bor också tidigare hemlösa personer med påtagliga psykiska funktionsnedsättningar med eller utan missbruksproblem. Flera servicehus är stora och svåra att överblicka när boendemiljön blir orolig. Inom staden råder olika meningar om personer med konstaterad demenssjukdom ska erbjudas servicehusboende. Förtydligande av kriterier för beviljande av boende i servicehus har efterfrågats.

Genom de föreslagna kriterierna begränsas målgruppen och det är därför av vikt att boenden skapas där personalen har adekvat kompetens för att möta dessa behov.

Bistånd med boende i servicehus föreslås beviljas personer med:

- behov av hemtjänst för sina omvårdnadsbehov, i kombination med något eller några av nedanstående punkter
 - ✓ oro/otrygghet i kombination med hög ålder
 - ✓ oro/otrygghet som inte dämpas av andra insatser
 - ✓ ofrivillig ensamhet och känsla av social isolering

Utgångspunkt vid biståndshandläggningen är alltid att stadens kartläggnings- och bedömningsinstrument ska användas som ett stöd. Kvarboendepincipen ska fortfarande gälla i servicehus och huvudregeln ska, precis som idag, vara att personen får bo kvar till livets slut. Det kan innebära att personer som bor i servicehus senare utvecklar en demenssjukdom och/eller får behov av omfattande hälso- och sjukvårdsinsatser. Vid ansökan om servicehusboende från en person med konstaterad demenssjukdom bör det dock övervägas om vård- och omsorgsboende är mer lämpligt.

Behov av boende för de målgrupper som behöver andra boendeformer än servicehus lyfts i den stadsövergripande boendepolan. Det är behov av bostäder för äldre som är hemlösa med eller utan missbruk och socialpsykiatriska problem. Det

finns också behov av boenden med socialpsykiatrisk/
geropsykiatrisk (äldrepsykiatrisk) kompetens.

Verksamhetens innehåll

De större servicehusen upplevs som svåra att överblicka, framför allt för de boende som har omfattande vård- och omsorgsbehov. I såväl fokusgrupper som intervjuer med de boende påtalas vikten av aktiviteter då samvaro med andra boende är en av de vanligaste orsakerna till att äldre vill flytta till servicehus.

Utifrån den föreslagna målgruppen bör ett servicehus innehålla följande:

- öppna gemensamhetsutrymmen som inbjuder till umgänge
- dagliga aktiviteter riktade till de som bor i servicehuset, som leds av särskild utsedd personal, aktivitetsledare
- någon form av lunchservering och fik
- någon form av receptionsverksamhet i anslutning till entrén som de boende och utomstående kan vända sig till under kontorstid
- vaktmästare
- någon enklare form av försäljning av kioskvaror

Det är en fördel om servicehus även innehåller:

- restaurang som även är öppen för allmänheten (i kommunal eller privat regi)
- träffpunkt eller dagverksamhet där både boende från servicehuset och äldre i ordinärt boende är välkomna, alternativt biståndsbeslutad dagverksamhet
- frisör, antingen genom särskild lokal som hyrs ut till egen företagare eller ambulerande som besöker den boende i hemmet
- kiosk med utökat sortiment
- andra typer av verksamheter som ökar aktiviteten i fastigheten

Staden bör sträva efter att servicehus maximalt innehåller cirka 100 lägenheter.

Möjlighet att välja servicehus och centraliserad köhantering

I nu gällande riktlinjer för beslut vid ansökningar om boende på servicehus anges att servicehusen är en stadsgemensam angelägenhet och att den boendes önskemål om speciellt servicehus så långt som möjligt ska beaktas. En centraliserad köhantering på samma sätt som för vård- och omsorgsboende effektiviserar förmedlingen av bostäder och ger daglig kontroll över lediga lägenheter och möjlighet att snabbt erbjuda dessa till de sökande. Den centrala köhanteringen för servicehus föreslås samordnas med köhanteringen för vård- och omsorgsboende inom Stockholms Trygghetsjour.

Utredningen föreslår att ett valfrihetssystem införs för servicehus i Stockholms stad från den 1 januari 2018 och att den centrala köhanteringen organisatoriskt placeras på äldreförvaltningens avdelning Stockholms Trygghetsjour. Tillämpningsanvisningar för köhanteringssystemet har också tagits fram.

Grundersättning för servicehus och hemtjänstersättning

För varje lägenhet som hyrs ut får utföraren en grundersättning som exempelvis innehåller lokalhyra, el, sophämtning men även kostnader för grundbemanning, hälso- och sjukvårdspersonal etcetera. Respektive stadsdelsnämnd fastställer beloppet som varierar mellan de olika servicehusen.

I samband med införandet av timersättning inom hemtjänsten i ordinärt boende 2014 avskaffades den tidigare nivåersättningen. Dessa nivåer användes, i vissa fall i någon modifierad form, av stadsdelsnämnderna för att fastställa ersättningen för hemtjänstinsatser i servicehus. Anledningen till att servicehusen inte omfattades i den nya ersättningen var att den modell med registrering av utförd tid som infördes i ordinärt boende inte bedömdes vara tillämplig.

Utredningen föreslår att införandet av en enhetlig ersättning för servicehusen sker i två steg. Först införs en enhetlig ersättning för hemtjänst på servicehus med 350 kronor per timme från och med 2018. Ersättning ska utgå för *beställd tid* med en enhetlig timersättning för hela dygnet. Ersättningen är beräknad på 2017 års prisnivå och baserar sig på samma beräkningsmodell som hemtjänstersättningen i ordinärt boende. Samma timersättning föreslås utgå dygnet runt för insatser i servicehus. De ökade kostnader som nattarbete innebär kompenseras i

servicehusersättningen av en betydligt lägre kostnad för gångtider mellan besöken. Dessutom ingår en nattpersonal i grundbemanningen och finansieras av grundersättningen.

Grundersättningen fastställs som tidigare av respektive nämnd inför 2018. Däremot föreslås beräkningarna ske utifrån en enhetlig modell för samtliga samt att hänsyn tas till vilka kostnader som ingår i hemtjänstersättningen och förslaget till nytt regelverk. Kalkylerna ska endast visa externpriser. Inför 2019 föreslås grundersättningen bli enhetlig i staden då denna kan fastställas utifrån beräkningar, jämförelser och effekter som gjorts enligt samma modell.

Administrativa rutiner och regelverk

När det gäller servicehus finns inget enhetligt regelverk för exempelvis hur länge beställande stadsdelsnämnd ska betala för servicehusplatsen efter att en hyresgäst flyttat eller avlidit. Vidare kan antalet dagar som beställande nämnd betalar för grundkostnaden variera mellan 0 och 90 dagar.

Som stadsgemensamma administrativa rutiner och regelverk för servicehus föreslår äldrenämnden följande:

- Ersättning till utföraren utgår för beviljad tid. Ingen tidsrapportering ska ske.
- Frånvaro ska rapporteras från första dagen eftersom den enskilde inte ska betala avgift vid frånvaro.
- Ersättningen vid frånvaro, på grund av sjukhusvistelse eller resa, utgår per dag och baseras på antalet beviljade timmar delat med 30,4. Vid frånvaro ska, liksom i ordinärt boende, ersättning utgå de fem första dagarna. Frånvaron ska inrapporteras från första dagen eftersom den enskilde inte ska betala avgift vid frånvaro.
- Ersättning för hemtjänstinsatser utgår fem dagar vid den enskildes frånvaro eller vid avslutat ärende.
- Ärendet avslutas den dag insatserna till den enskilde upphör.
- Grundersättning utgår en månad efter att ärendet avslutats.

Boendes grundavgift i servicehus

Idag debiteras den boende en grundavgift från och med inflyttningsdagen. I grundavgiften är trygghetslarmet som finns i

lägenheten inkluderat. Oavsett ensamboende eller samboende debiteras endast en grundavgift. Grundavgiften upphör när insatserna avslutas. Den förändring som föreslås innebär att vid sammanboende debiteras båda boende grundavgift. Grundavgiften debiteras även den medflyttande.

Konsekvensbeskrivning

Nödvändiga anpassningar behöver göras i Paraplysystemet för att hantera avvikelserapportering. I dagsläget är kostnaden för teknikutvecklingen inte känd.

Genom de föreslagna förändringarna utökas Trygghetsjourens administrativa uppgifter och dess budget behöver därför utökas med 2 miljoner kronor.

Övrigt

Äldrenämnden vill särskilt poängtera vikten att en bedömning av behovet ska ske utifrån stadens kartläggningsinstrument där den enskildes behov ska ses ur ett helhetsperspektiv. Målgruppen snävas in då grundkriteriet är den enskildes behov av omvårdnadsinsatser men i gengäld kan seniorboenden fylla behovet av social samvaro och närhet till personal genom de aktivitetscentra som planeras.

Som äldrenämnden ser det gynnas den enskilde av möjligheten att själv välja boende liksom av att köhanteringen effektiviseras då förmedlingen av lägenheter sker snabbare. Äldrenämnden anser vidare att det är angeläget med stadsgemensam hemtjänstersättning för insatser i servicehus samt, ur ett likställighetsperspektiv, hur avgifter och hyror debiteras den enskilde.

Jämställdhetsanalys

Andelen kvinnor med någon form av äldreomsorg av totalt antal äldreomsorgstagare uppgår idag till cirka 70 procent. Statistik endast för särskilt boende finns inte att tillgå i dagsläget men kvinnor är i majoritet även inom servicehusboende. Bedömningen är att förslagen i servicehusutredningen inte ger direkta konsekvenser för invånarna beroende på om de är kvinnor eller män.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till äldrenämndens förslag och har i övrigt inget att erinra.

Förvaltningen delar äldrenämndens bedömning att förslagen i servicehusutredningen inte ger direkta konsekvenser för invånarna beroende på om de är kvinnor eller män.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Äldrenämndens slutrapport från utredning av servicehus